

Úloha oceňovania zásob vo finančnom riadení

Jozefína HVAŠTOVÁ – Viera ZORIČÁKOVÁ

Úvod

Cieľom účtovníctva je poskytnúť významné, súhrnné, ekonomické a aktuálne kvantitatívne informácie o činnosti podniku organizovaným a systematickým spôsobom. Účtovníctvo berie do úvahy ekonomické udalosti vplývajúce na podnik, aby podniky aj tretie strany mohli vykonávať správne rozhodnutia.

Zásadným problémom finančného účtovníctva je problém oceňovania majetku podniku, jeho záväzkov a v závislosti od toho i jeho nákladov a výnosov. Od použitého spôsobu oceňovania totiž závisí obsah a vypovedacia schopnosť všetkých základných finančných ukazovateľov zisťovaných v účtovníctve. Významnou zložkou majetku podniku sú zásoby a ich oceňovanie ovplyvňuje celkový výsledok hospodárenia. Nakoľko otázka hodnotenia a oceňovania zásob je stále viac aktuálna a ovplyvňuje celkovú finančnú situáciu podniku, príspevok sa zaoberá komparáciou vybraných metód oceňovania zásob a ich dopadom na vybrané pomerové finančné ukazovatele a tým aj finančné riadenie.

1. Zásoby a ich oceňovanie

Slovenská právna úprava účtovníctva a taktiež aj nadnárodná úprava účtovníctva¹ charakterizuje zásoby ako súčasť obežného majetku podniku. Nie sú určené na dlhodobé používanie pri činnosti podniku, ale ich potreba súvisí s bežnou prevádzkovou činnosťou. Zásoby ako celok sú najmenej likvidnou zložkou obežného majetku.

Prístup k oceňovaniu zásob je v zásade rovnaký na celom svete. Zásoby sa spravidla oceňujú historickou cenou, ktorá môže mať formu:

- obstarávacej ceny – nakupované zásoby,
- výrobných nákladov – zásoby vytvorené vlastnou činnosťou.

Pre ocenenie úbytku zásob rovnakého druhu možno použiť nasledovné metódy:

- Vážené priemerné náklady – ide o vážený aritmetický priemer z obstarávacích cien zásob alebo z vlastných nákladov.
- FIFO – First In – First Out – úbytok zásob sa oceňuje v hodnote najstarších zásob až po najnovšie zásoby. Zostávajúce zásoby, ktoré vstupujú do súvahy, sú ocenené na základe ceny zásob, ktoré boli získané alebo vyprodukované v nedávnom čase a preto sa približujú trhovej cene alebo

---

¹ Štvrtá smernica Rady Európskej únie, Medzinárodné účtovné štandardy – International Accounting Standards/International Financial Reporting Standards IAS/IFRS, Všeobecne uznávané účtovné zásady účtovníctva USA – United States Generally Accepted Accounting Principles – US GAAP

reprodukčnej cene zásob na sklade.² Táto metóda zvyšuje negatívny dopad na výkaz ziskov a strát (vykazovanie nereálne vysokého zisku).

- LIFO – Last In – First Out – úbytok zásob sa oceňuje v hodnote najnovších zásob až po najstaršie zásoby. Zásoby zostávajúce na sklade sú ocenené na úrovni cien skoršieho obstarania. Táto metóda zreálnuje výkaz ziskov a strát, ale vykazuje nereálne nízke aktíva.

Je však potrebné poznamenať, že na Slovensku zákon o účtovníctve pripúšťa oceniť zásoby rovnakého druhu cenou zistenou váženým aritmetickým priemerom alebo metódou FIFO. Taktiež Medzinárodné účtovné štandardy, konkrétne IAS 2 Zásoby, odporúča použiť metódu FIFO alebo vážené priemerné náklady. Štvrtá smernica Rady Európskej únie považuje spomínané metódy za rovnocenné. US GAAP uznávajú všetky tri metódy sledovania zásob na sklade, ale uprednostňujú metódu LIFO z dôvodu, že v dlhších výrobných cykloch vedie k reálnejšiemu zobrazeniu zisku.

Okrem metód opísaných vyššie teória uvádza aj ďalšie metódy oceňovania zásob. Ide o metódu:

- HIFO – Highest In – First Out – pre ocenenie úbytku zásob sa používa najvyššia cena, teda hodnota najdrahších zásob. Spoločnosti si ju volia zvyčajne vtedy, ak chcú v určitom časovom úseku znížiť svoj zdaniteľný príjem.
- LOFO – Lowest In – First Out – pre ocenenie úbytku zásob sa používa najnižšia cena, teda hodnota najlacnejších zásob. Táto metóda sa spolu s metódou HIFO považuje za metódu „ovplyvňovania“ či „riadenia“ daní.
- NIFO – Next In – First Out – nasledujúci dnu/prvý von. Ide teda o oceňovanie jednotiek vybraných zo zásob v cenách, ktoré by mali platiť v blízkej budúcnosti.

2. Vybrané metódy oceňovania zásob

Každá z metód oceňovania zásob má svoje klady aj nedostatky a podniky majú právo výberu konkrétnej metódy, čo ovplyvňuje hodnoty položiek účtovných výkazov a následne aj kvalitu finančnej analýzy.

Aj napriek tomu, že metódu LIFO u nás nie je dovolené využívať, je zaujímavé analyzovať a posúdiť rozdiely, ktoré prináša v porovnaní s metódou FIFO.

2.1. Porovnanie metódy LIFO a FIFO

V prostredí permanentne stabilných cien metódy LIFO a FIFO poskytujú absolútne identické hodnoty položiek účtovných výkazov. Neplatí to však vo svete s relatívnymi a absolútnymi zmenami cien. Na vyobrazenie rozdielov analyzujeme firmu – predajňu nových áut – kde tovar k dispozícii (zásoby na sklade) – S – je konštantný (predaj je vyrovnávaný nákupom). Ak cena položky rastie o množstvo

---

² SHOVEN, J. B. – BULOW, J. I.: Inflation Accounting and Nonfinancial Corporate Profits: Physical Assets. In: <http://faculty-gsb.stanford.edu>

ΔP každé zaznamenané obdobie, firma vykáže zisky zo zásob ΔP pri metóde FIFO, ale nulové zisky pri LIFO metóde. Za oboma číslami je nejaká logika. Firma negenerovala žiadny cash flow, keďže každá položka bola nahradená. Tento fakt je zaznamenaný pri LIFO metóde. Avšak disponibilné zásoby vzrástli v menovitej hodnote, ako odrážajú FIFO zisky. Pri neprítomnosti dane z príjmov zaznamenané číslo nemá žiadny dopad na cash flow. Avšak v prítomnosti dane z príjmov LIFO metóda má za následok nižšie pasíva (v tomto prípade 0) a preto väčší cash flow.

Rozdiel medzi LIFO a FIFO teda posudzujeme na vybraných a upravených údajoch a predpokladoch firmy, ktorá získava a predáva rovnaký druh tovaru. Ceny nákupu a predaja sú vždy rovnaké, takže jediná možnosť dosiahnutia zisku pre túto firmu vyplýva zo zhodnotenia zásob. Tabuľka 1 opisuje činnosti, výsledok hospodárenia a ocenenie zásob tejto firmy za 14 období (rokov).

Tabuľka č. 1

Porovnanie LIFO a FIFO metódy

		Obdobia													Spolu	
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		13
Nákup (kusy)		10	7	7	7	7	8	9	10	10	10	10	8	6	0	109
Cena za kus (€)		8	8	10	12	14	16	18	20	20	18	16	16	16	16	-
Predaj (kusy)		0	7	7	7	7	7	8	9	10	10	10	10	10	7	109
Tržby z predaja (€)		0	56	70	84	98	112	144	180	200	180	160	160	160	112	1 716
Zásoby (kusy)	Začiatkový stav	0	10	10	10	10	10	11	12	13	13	13	13	11	7	-
	Konečný zostatok	10	10	10	10	10	11	12	13	13	13	13	11	7	0	-
Predajné náklady (€)	FIFO	0	56	56	64	78	92	122	156	194	200	186	166	160	112	1 642
	LIFO	0	56	70	84	98	112	144	180	200	180	160	166	136	56	1 642
Konečný zostatok zásob (€)	FIFO	80	80	94	114	134	170	210	254	260	240	214	176	112	0	-
	LIFO	80	80	80	80	80	96	114	134	134	134	134	96	56	0	-
Zisk (€)	FIFO	0	0	14	20	20	20	22	24	6	-20	-26	-6	0	0	74
	LIFO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-6	24	56	74

Zdroj: SHOVEN, J. B. – BULOW, J. I.: Inflation Accounting and Nonfinancial Corporate Profits: Physical Assets. In: <http://faculty-gsb.stanford.edu>

V období 0 firma získala zásobu 10 tovarov. Obdobia 1 až 4 sú charakterizované rýchlym nárastom ceny a predajom, ktorý je rovnaký ako nákup. S využitím metódy FIFO firma vykazuje zisk rovný $\Delta P=20$ v obdobiach 3 až 5; s LIFO je zisk 0. Hodnota zásob pri FIFO metóde sa približuje trhovej hodnote, zatiaľ čo LIFO ju v období 4 značne podhodnocuje. Predaj aj zásoby v obdobiach 5 až 7 rastú. To mení situáciu pri metóde FIFO len veľmi málo, nakoľko zisky sú stále zaznamenávané ako rast v hodnote začiatočného stavu zásob každého obdobia. LIFO zisky nie sú žiadne, keďže nákupy sa rovnajú predaju. Ceny sa stabilizujú v období 8 a klesajú v 9. a 10. období. Predaj sa rovná nákupom, takže zásoby ostávajú stabilné na 13 jednotkách. Kým LIFO zisky ostávajú nulové, FIFO metóda vyústi za tieto obdobia do straty. Ceny sú v obdobiach 11 až 13 stabilné, ale firma postupne likviduje zásoby. FIFO metóda teraz vykazuje nulové zisky, zatiaľ čo LIFO metóda vykazuje vysoké zisky, keďže zásoby (niektoré ešte stále ohodnocované podľa obstarávacej ceny v období 0) sú predané.

Z posledného stĺpca tabuľky môžeme vidieť, že firma má kumulatívny zisk 74 € pri oboch metódach, ale časové charakteristiky výsledku hospodárenia sú v rozpore. Pri FIFO metóde je výsledok hospodárenia vykazovaný ako rast hodnoty zásob, ale pri LIFO metóde je zaznamenaný iba ak sú zásoby likvidované. Zisk 74 € vyplýva zo skutočnosti, že firma eviduje 10 jednotiek za 8 € za kus v období 0, jednu jednotku za 16 €, jednu jednotku za 18 € a jednu jednotku za 20 € za kus v obdobiach 5 až 7. Celkové náklady sú 134 €. Týchto 13 jednotiek však bolo predaných v obdobiach 11 až 13 za 16 € za kus s celkovou tržbou 208 €. Rozdiel je zisk 74 €. Aj keď zisk za 14 období vykazuje rovnakú hodnotu, zisk jednotlivých období nie je totožný.

Metódy LIFO a FIFO predstavujú príklady dvoch rozdielnych konceptov výsledku hospodárenia. LIFO je konzistentný s definíciou výsledku hospodárenia, ktorý obsahuje iba realizované zisky, zatiaľ čo FIFO odráža zisky a straty ako vznikajú.

Pre ilustráciu možno uviesť príklad spoločnosti Chrysler, ktorá zmenila metódu oceňovania zásob z FIFO na LIFO. Táto zmena bola uskutočnená preto, aby pravdivejšie porovnávala bežné náklady s bežnými príjmami. Ak by boli zásoby ocenené na základe FIFO metódy, vykazovali by hodnotu približne o 29 miliónov dolárov vyššiu, ako bola zaznamenaná metódou LIFO.

2.2. Vplyv oceňovania zásob na finančné ukazovatele

V tejto časti analyzujeme vplyv oceňovania zásob na hodnoty položiek účtovných výkazov a hodnoty pomerových finančných ukazovateľov v holandskej spoločnosti Global Enterprises NV. Táto spoločnosť zohľadňuje okrem iných faktorov (napr. goodwill, lízingové záväzky) najmä zmenu metódy oceňovania zásob z metódy LIFO na FIFO metódu.

Vybrané položky účtovných výkazov v pôvodných a prepočítaných hodnotách zobrazuje tabuľka 2 a tabuľka 3.

Výkaz ziskov a strát Global Enterprises NV

Výkaz ziskov a strát Global Enterprises NV 1. január – 31. december (mil. EUR)		
	Pôvodné hodnoty	Upravené hodnoty
Čisté tržby	4 950	4 950
Prevádzkové náklady	- 3 150	- 3 021
Zisk pred úrokmi a zdanením	1 800	1 929
Úroky	- 350	- 350
Zisk pred zdanením	1 450	1 579
Daň	- 508	- 553
Čistý zisk (zisk po zdanení)	942	1 026

Zdroj: vlastný podľa The American Graduate School of International Management: Accounting Dilemmas of Valuation Analysis. In: <http://www.thunderbird.edu>

Súvaha Global Enterprises NV

Súvaha Global Enterprises NV 1. január – 31. december (mil. EUR)		
	Pôvodné hodnoty	Upravené hodnoty
Fixné aktíva	5 650	8 868
Obežné aktíva	6 388	7 788
Obežné pasíva	- 2 920	- 3 284
Čisté obežné aktíva	3 468	4 504
Dlhodobé pasíva (záväzky)	- 3 400	- 6 719
Celkové čisté aktíva	5 718	6 653
Celkový vlastný majetok	5 718	6 653

Zdroj: vlastný podľa The American Graduate School of International Management: Accounting Dilemmas of Valuation Analysis. In: <http://www.thunderbird.edu>

Po pretransformovaní účtovných hodnôt možno zistiť a porovnať tieto pomerové finančné ukazovatele:

Return on Sales (ROS)

$$\text{ROS} = \frac{\text{Čistý zisk}}{\text{Čisté tržby}}$$

$$\text{Pôvodné hodnoty:} \quad \text{ROS} = \frac{942}{4\,950} = 0,19 = 19\%$$

$$\text{Upravené hodnoty:} \quad \text{ROS} = \frac{1\,026}{4\,950} = 0,207 = 20,7\%$$

Return on Assets (ROA)

$$\text{ROA} = \frac{\text{Čistý zisk}}{\text{Celkové aktíva}}$$

$$\text{Pôvodné hodnoty:} \quad \text{ROA} = \frac{942}{5\,650 + 6\,388} = 0,078 = 7,8\%$$

$$\text{Upravené hodnoty:} \quad \text{ROA} = \frac{1\,026}{8\,868 + 7\,788} = 0,062 = 6,2\%$$

Return on Equity (ROE)

$$\text{ROE} = \frac{\text{Čistý zisk}}{\text{Celkový vlastný majetok}}$$

$$\text{Pôvodné hodnoty:} \quad \text{ROE} = \frac{942}{5\,718} = 0,165 = 16,5\%$$

$$\text{Upravené hodnoty:} \quad \text{ROE} = \frac{1\,026}{6\,653} = 0,154 = 15,4\%$$

Long-term debt-to-equity

$$\text{Long-term debt-to-equity} = \frac{\text{Dlhodobé pasíva (záväzky)}}{\text{Celkový vlastný majetok}}$$

$$\text{Pôvodné hodnoty:} \quad \text{Long-term debt-to-equity} = \frac{3\,400}{5\,718} = 0,595 = 59,5\%$$

$$\text{Upravené hodnoty:} \quad \text{Long-term debt-to-equity} = \frac{6\,719}{6\,653} = 1,01 = 101\%$$

Úrokové krytie

$$\text{Úrokové krytie} = \frac{\text{EBIT}}{\text{Debetné úroky}}$$

$$\text{Pôvodné hodnoty:} \quad \text{Úrokové krytie} = \frac{1\,800}{350} = 5,14 \text{ krát}$$

$$\text{Upravené hodnoty:} \quad \text{Úrokové krytie} = \frac{1\,929}{350} = 5,51 \text{ krát}$$

Tabuľka č. 4

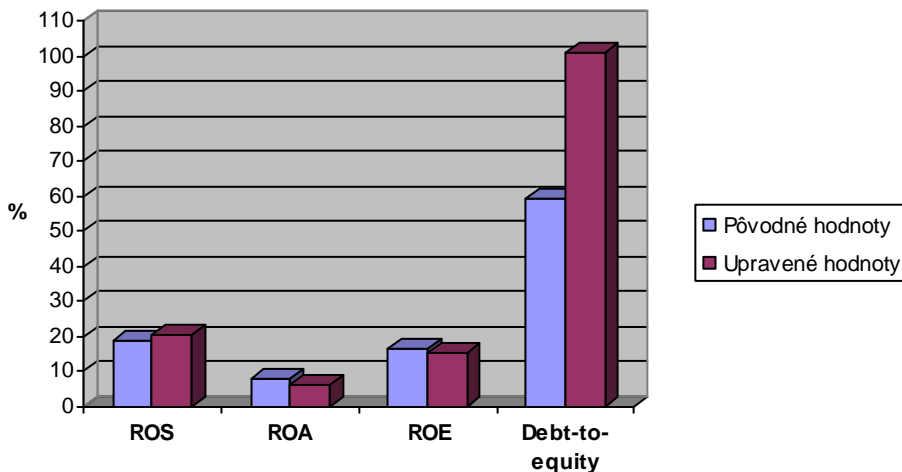
Porovnanie finančných ukazovateľov Global Enterprises NV

Ukazovateľ	Pôvodné hodnoty	Upravené hodnoty
ROS	19,0%	20,7%
ROA	7,8%	6,2%
ROE	16,5%	15,4%
Long-term debt-to-equity	59,5%	101,0%
Úrokové krytie	5,14 krát	5,51 krát

Zdroj: vlastný

Analýza štúdie zaoberajúcej sa metódami oceňovania zásob poskytla obraz o tom, že výber metód oceňovania zásob ovplyvňuje hodnoty položiek účtovných

výkazov a tým aj hodnoty finančných ukazovateľov, čo prehľadne znázorňuje aj graf 1.

Graf 1: Vybrané finančné ukazovatele Global Enterprises NV

Zdroj: vlastný

Záver

Pre finančné riadenie je dôležité, aby údaje, ktoré vstupujú do finančnej analýzy boli v súlade s javmi, ktoré merajú, aby boli spoľahlivé, pravdivé a stabilné.

Dôležitú úlohu vo finančnom riadení má aj oceňovanie zásob, pretože hodnota ocenených zásob pri spotrebe alebo predaji sa premietne i do finančných výkazov. Jednotlivé metódy oceňovania zásob spôsobujú odlišnosť informácií uvedených v účtovnej závierke, prinášajú rôzne informácie o zisku a spôsobujú aj rozdielnosť hodnôt finančných ukazovateľov.

Ak sú zásoby na sklade oceňované v účtovníctve na báze historických cien, sú samozrejme v porovnaní s ich reprodukčnou cenou podhodnotené. To platí aj pri využití metódy LIFO, lebo tu síce spotreba vyjadruje úroveň blížiacu sa reprodukčnej cene, ale naopak zásoby sa oceňujú na úrovni skoršieho obstarania, teda nižšími cenami. Práve toto podhodnotenie môže byť zmiernené využitím metódy FIFO, keď na sklade ostávajú zásoby obstarané za vyššie ceny, ktoré sa blížia k reprodukčným cenám.

Spôsob oceňovania teda ovplyvňuje vypovedaciu schopnosť ekonomických veličín. Účtovné princípy sú koncipované tak, že ponúkajú možnosť výberu oceňovacích techník a tak sa môže stať, že ten istý podnik by rôznou voľbou oceňovacích metód vyčíslil dva rozdielne údaje. Práve táto rôznorodosť pri oceňovaní si vyžaduje poznať, prečo bol použitý daný koncept oceňovania, rozumieť mu a hlavne ho vedieť správne interpretovať.

Kľúčové slová

zásoby, oceňovanie zásob, účtovníctvo, finančné ukazovatele, finančné riadenie

Literatúra

1. BREALEY, R. A. – MYERS, S. C.: *Teorie a praxe firemních financí*. Praha: Computer Press, 2000. ISBN 80-7226-189-4
2. DIAMOND, M. – STICE, E. K. – STICE, J.: *Financial Accounting. Reporting & Analysis*. Cincinnati: South-Western College Pub., 1999. ISBN 0-538-87301-9
3. JURÍKOVÁ, R.: *Účtovná závierka podľa Medzinárodných účtovných štandardov a jej porovnanie so slovenskou právnou úpravou*. Bratislava: Súvaha, 2002. ISBN 80-88727-51-0
4. KOVANICOVÁ, D.: *Finanční účetnictví. Světový koncept*. Praha: Polygon, 2003. ISBN 80-7273-090-8
5. *Medzinárodné účtovné štandardy 2000*. Košice: HZ, s.r.o., 2000. ISBN 80-88715-89-X
6. SHOVEN, J. B. – BULOW, J. I.: Inflation Accounting and Nonfinancial Corporate Profits: Physical Assets. In: <http://faculty-gsb.stanford.edu>
7. SOUKUPOVÁ, B. – ŠLOSÁROVÁ, A. – BAŠTINCOVÁ, A.: *Účtovníctvo*. Bratislava: Iura Edition, 2004. ISBN 80-8078-020-X
8. TEPLICKÁ, K.: Inventory Costing. In: *Moderní řízení*. Praha: Economia, roč. 41, 2006, č. 7, s. 52 – 53. ISSN 0026-8720
9. The American Graduate School of International Management: Accounting Dilemmas of Valuation Analysis. In: <http://www.thunderbird.edu>
10. *Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov*

Summary

One of the significant parts of assets is inventory. The valuation of inventory affects the general position of an enterprise. The paper points out the comparison of some of the inventory costing methods, particularly the methods FIFO and LIFO which result in different values of items in financial statements. Subsequently we may analyze their impact on financial ratios and it consequently influences financial management in businesses.

Adresa autora

Ing. Jozefína Hvastová, PhD.
Katedra účtovníctva a financií
Podnikovohospodárska fakulta v Košiciach
Ekonomická univerzita v Bratislave
Tajovského 13, 041 30 Košice
Slovensko
Tel.: +0421(0)55 / 622 19 55
Fax.: + 0421(0)55 / 623 06 20
E-mail: jozefina.hvastova@euke.sk

Ing. Viera Zoričáková, PhD.
Katedra účtovníctva a financií
Podnikovohospodárska fakulta v Košiciach
Ekonomická univerzita v Bratislave
Tajovského 13, 041 30 Košice
Slovensko
Tel.: +0421(0)55 / 622 19 55
Fax.: + 0421(0)55 / 623 06 20
E-mail: zoricakova@euke.sk